

Լճի լճերանը Լճառօգրոս ու իր զաւկները կրկառա-
վարէին առ քաղաքը, որոնք թագաւոր ալ կուեցան, ու
մասնաւոր պատիւ ունէին խաղերու մէջ ամէնէն վեր
նստելու և կարօղ էին թագաւորական հանգերձներ հագ-
նիլ ու ձեռներն արքունական գաւազան կրել: Վամա-
նակէ մը ետե Լսիեսոս հասարակապետութիւն եղաւ
ծերակոյտ մը հաստատեցին հոն, որոնք կառավարեցին
ինչո՞ւն Պիւթագորասին ասեմը, որն որ ծերակոյտը վեր-
ցոյց ու սկսաւ ինքը իշխել: Բայց պատմութեանը նայե-
լով այս մարդը շատ գէշ ապստամբներէն մէկն էր: Ին-
չու որ քաղաքը արինով ու յափշտակութեամբ լեցուց
միեւեւ անկամ Լրանմեայ տաճարին մէջ փախողներն ալ
չաղատեցան: Սակայն իր յաջորդը աւելի խաղաղութ
թեամբ կառավարեց, և սոսոր ատենն էր որ Սրեսոս իւ-
րացւոց թագաւորը տիրեց Լսիեսոսի և ուրիշ մնացած
Հոնիական քաղաքներուն ալ: շատ բաղըրութեամբ վար-
ւեցաւ. բնակիչներուն հետ և անոնց առջի ազատութիւնն
ալ տուաւ: Լսոքը Պարսից ձեռքը անցաւ այս քաղաքը

—Այլընդ 23 ին եղած ժողովքին մէջ, Վաղ-
ղայի տէփեղէներուն խորհրդարանը որոշել է որ նո-
րէն 700 հազար Ֆրանք տրուի, Կոստանդնուպոլսոյ
գաղղ իրացոյց դեպքանին պալատը լրմնացնելու հա-
մար:

—Ն. Բարձրութիւն Ալիբեյ Իշխանը Բրուսիայի
երեկ առտու Պոլս հասաւ անգղիական պատերազմի
շոգենաւով: Ն. Բ. Սուրբ Ստեփաննոս գեղը ելաւ
ուր տեղ Վեհափառ: Բայց քեզի պիտի կենայ
12 օր քարանդէս ընելու համար:

—Սինոպէս կրգրէն թէ Ն. Բ. Ս. Ստեփաննոս ծովա-
կալը հասեր է հոն ամսուս 21 ին:

—Արաբներէն կը ծանուցանեն թէ Ն. Ս. Ստե-
փաննոս փաշան աղէկ է հիմակ: Թէպէտեւ բոլոր
վին վտանգէ ազատ չէ, բայց բժիշկները շատ յոյս
կուտան կատարեալ առողջութեան:

Կրուի թէ Վերինաւազարի կառավարութեան
պաշտօնը, պատերազմի նախորդ պաշտօնատար Ա-
լիբեյ փաշային տրուելու է: Ինչու որ Ն. Ս. Ստեփան-
նոս փաշային տկարութիւնը չի ներեր որ
այն պաշտօնը ընդունի:

ԵԳԻՊՏՈՍ

Լեգատներէն, 14 Մայիս:

Մասուս 2 ին Կալիպոլիս Սուեզ հասաւ անգ-
ղիական շոգենաւը, 27 օրվան մէջ, թէպէտեւ հա-
կառակ հովեր պակաս չեն հիմակ Կարմիր ծովուն
մէջ: 85 ճամբորդ կային աս նաւը որոնց մէջ մասը
զինուորներ էին:

Մաննապէս 7 ին հասեր է հոն Պոմպայի շոգենա-
ւը ինտու նամակներով ու 50 ճամբորդով: Ըստն
ամենքն ալ Մալդու ու Լեզղիս գոյին (Սիւսիոյ)
շոգենաւով, որ ան ալ 6 ին հասաւ հոս 40 ճամբոր-
դով ու 137 հոգի առնելով մեկնեցաւ ասկէ:

—Նորին Բարձրութիւն Վեհեմէտ Ն. Ստեփան-
նոս է, ու իր սովորական պաշտօնը կառավարելու
միջոց Սամի փաշային ընկերութեամբ: Ն. Ստե-
փաննոս փաշան բուսական առողջութիւն ստա-
ցած ըլլալով՝ միտք ունի քանի մը օրէն Լեգատնե-
րի գալու:

—Քանտախտի դիպածները սակաւ չեն, բայց
Փրանկաց թաղը ազատ է աս պատուհասէն:

—Վաղղ իրացն կրգրէն թէ աս տարւան օգոստոս
ամսուս մէջ պիտի սկսուի Մարտիկայի ու Վեհե-
սանդիկայի մէջ շոգենաւերուն ուղղակի երթեւե-
կութիւնը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԽՈՒՐԻՔ

ԱՆԳՂԻՍ

Չինաստանի կայսրը Ն. Ստեփաննոսութեան Վիկ-
տորիա Թագուհիին շատ ընծաներ խրկեց մօտերս,
որոնց մէջ երեւելի են ոսկեղած մահճակալներ (քե-
րէվէզ) խիստ շատ մետաքսեայ կերպաններ որոնք
Լաւրոպայի մէջ անծանօթ են. պատական շաւ մը
ոսկեթել, նաեւ տուփ մը ծանրազին գոհարեղէնե-
րով ու մատնիներով լեցուն:

ԳԼԳՂԻՍ

Վաղղ իրական կառավարութիւնը օր ըստ օրէ
քիչցունելու վրայ է ցամաքի ու ծովու զօրքերուն
թիւը. պատերազմի պաշտօնատարը հետեակ զօր-
քերու ամէն մէկ զունդէն 275 հոգիի հրաման տրվաւ
որ իրենց տունը դառնան, յիսունական անձինք հը-
րացանաձիգ շահատակներէն (չարգաձի) 80 ձիա-
ւոր զօրքերու խումբէն. 155, Թեմանթաձիգ զին-
ւորներու զնդէն, ու 130, զինուորական ճարտարա-
պետներու զնդէն:

Մարիա Բ. իրաւունք Սպանիայի նախորդ Թա-
գուհին, 18 միլիոնի գետին գնեց Վաղղ իրացի մէջ,
ու կրուի թէ 15 միլիոնի ևս գնելու է:

Յունաստանի Սթան Թագաւորի կողմէն քանի մը
զործակալներ մօտերս փարիզ պիտի գան, նոյն երկ-
րի ունեցած պարտքին հարը խորհելու համար, ու
ետքը լոնտոն պիտի անցնին:

ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ՀԵՂԿԱՏԱՆ

Պոմպային առած լուրերնիս անցած ամսուս 19 ին-
հաեւեալ ծանօթութիւնները կուտան, Սինտու մէջ
Հայտարարատ քաղաքին քովը եկած մեծ պատե-
րովին վրայօք:

«Սիր Նաւը Նեպիէր իմանալով որ Թշնամին
շատ զօրք ժողելով Գրլուրի գետոյն մօտը հաս-
տատուած է, որն որ չորս միլիոնի չափ հեռու է Հայ-
տարապատէն, իսկոյն 5000 զօրքով ու 18 Թնդանթ
Թով անոնց զէմը կը ըլլէ, ու իրեք ժամու չափ զէ-
մադէմ արիւթաւ պատերազմելէն ետքը, կը բռնէ
Թշնամին ետքը որոնք 20,000 հոգիի չափ են
եղեր, ու կատարեալ յաղթութիւն կը ըլլէ: Տասնութիւ
Թնդանթ ու տասնութիւն զօրքով անգղիացիները ա-
ռեր են Թշնամին ետքը, որոնք 1000 հոգիի չափ
սպաններ են ու 4000 հոգիի չափ վիրաւորներ են:
Հէր Վեհեմէտ ըսած հրամանատարը Թշնամի զօր-
քերուն, փախչելով սղատեր է: Նեպիէրային բուն
կողմանէ միայն 39 հոգի սպաններ են, ու 231 հոգի
վիրաւորներ են: Սկիզբու ու Վեհեմէտ քաղաքները
իրեք օրէն ետքը առանց ընդդիմութեան առնուեր
են. որոնց իշխանները, որ Վեհեմէտ անձնատուր
եղեր են անգղիացիներուն առանց դաշնադրութեան,
ու հիմակ Պոմպայ քաղաքապետին պալատներուն մէ-
կուն մէջը կը բնակին, մինչև որ տեսնեն ինչ հրա-
ման կուգայ Նեպիէրային ընդհանուր կառավարիչ
լորտ լեյտենանթին»:

Չինաստանէն ուրիշ հարկաւոր լուր չի կայ բայց
միայն լեյտենանթին չինականներուն գործակա-
լին անակնկալ մահը. և որովհետեւ առեւտրական
դաշնադրութիւնը անգղիացեաց հետ տակաւին
հաստատուած չէ. շատ կարելի է որ աս դիպածը
ալ աւելի ուշացնէ դաշնադրութեան գործադրու-
թիւնը: Չինաստան աֆիոնի գինը 700-660-576
սիւնադրով Թալեր է եղեր անտուկը ըստ տեսա-
կին:

ՔԱՆԱՔԱՆ ԽՈՒՐԻՔ

Չ. Սինտու, 28 Մայիս:

Մասուս 23 ին կիրակի օրը Սարգսեան դպրատան
աշակերտութիւններուն տարեկան հարցաքննութեան
հանդէսը կատարուեցաւ, քաղաքիս արժանապատիւ
իշխանաց, երեւելի և ուսումնական յարգներուն,
ու աղնուհի հայազգի տիկիներուն ներկայութեա-
նը:

Նախ երկու դաս աշակերտութիւն քննուեցան հա-

խնայէս և ուրիշ հոգեկան քաղաքներն ալ. անասունը
թէպէտեւ Թագաւորը Լաիստացի էր բայց հարկ կուտար
Պարսից: Սինտու Լեգատները Պարսից և ուրիշ տարա-
տարաքան ձեռքէն սղատելով Լաիստոս քաղաքը հաստա-
տեց նաեւ իր սովորական պաշտօնը Թագաւորի ու
Երեսմէյ տաճարին ընծայեց պարսից տրուած հարկը:
Լեգատները մեռնելէն ետքը լիւթիմարոս անունով իր
յաջորդին ձեռքը անցաւ Լաիստոս. աս մարդը կործանեց
հին քաղաքը և ուրիշ գեղեցիկ մը շինեց տաճարին մօտ
Սարգսեան կրէ թէ. «Սինտու քանի շինեց շոգենին
ձգել իրենց տունը, լիւթիմարոս աստիկ անձրեւի մը ա-
տեն գոցեց խրամները (խէնտէկ) ուրկէց ջուրերը Վա-
խարոս գետը կը թափէին ու ասանկ քաղաքին շատ տե-
ղերը ընկղմելով հարկ եղաւ որ փախչին երթան նոր քա-
ղաքը, որ ի պատիւ իր կնոջ՝ Լիւթիմարոս անունեցաւ:
Լիւթիմարոսէն ետեւ Լիւթիմարոս տիրեց քաղաքին ու բո-
լորովին կողոպտեց. ապա Լաիստոս Լիւթիմարոսի Թագա-
ւորութեան սակը անցաւ: Սինտուպէս այս քաղաքը
Հոմայի ուրիշ քաղաքներուն պէս ինկաւ իր սովոր շո-
քեղութենէն: Տիրերիսի ատենը այս քաղաքին մէջ սոս-

կալի գեանաշարժ մը ըլլալով շատ տեղ կործանեց, բայց
կայսրը նորէն շինել տուաւ առջինէն գեղեցիկ: Սինտու
աւերակները մինչև հիմայ կը կենան, ու գետ կը գտնուի
հոն այն պղնձէ ստակը, որուն մէկ կողմը Տիրերիսին
գրուիւն նկարված է ու լատիներէն գիր ալ կայ վրան
այսպէս գրված «Տիրերիսի Վեհեմէտ կայսր Օգոստոս» և միւս
կողմը Լաիստոսի տաճարը չորս սիւնով ու ասանկ վերնա-
գիւղով, «Վիսն. Եփես»:

Սինտու գարուն Յուստինիանոս ինքնակալը գլխո-
վին մերկացուց այս քաղաքը. երեւելի արձանները բերաւ
Կոստանդնուպոլսու և Նիսիա Սոփիայի եկեղեցւոյն մէջ
դրաւ: 1098 ին տաճիկ ծովու ասպատակ մը (գուրսանդ)
Թանկը վերջիւ անունով եկաւ տիրեց այս քաղաքը,
բայց արիւնալից պատերազմէ մը ետքը Յովհաննէս
Տուքատ յոյն ծովակալը անկէց վաղընտեց զանի. վերջը
Թանկը լաւաբար նորէն առաւ 1206 ին, բայց Հոմա-
մոց Թագաւորութեան կործանմանը ատենը հասած ըլ-
լալով չի կրցաւ աղէկ մը պաշտպանել իր առած քաղաք-
ները: Ետը համար Լաիստոս 1283 ին Օսմանցոց ձեռքը
ինկաւ, որոնք ատենէ մը ետքը Կոստանդնուպոլսոյ ալ

տիրեցին: 1306 ին Սոյերոս գութար իշխեց Լաիստոսի.
բայց երկու տարիէն ետքը Սինտու Սաւան եկաւ տի-
րեց ու շատ մարդիկ ալ ուրիշ տեղեր իրկեց: Նախ
Լեյտենանթը աշխարհակալը Նիկիթիայի պատերազմէն
ետքը 1401 ին երբոր իշխեց բոլոր արեւելեան երկրնե-
րուն, հրաման տրուաւ իր սակը եղող իշխաններուն որ
զան Լաիստոս ու ինքը հոն մէկ ամիս մը նստեցաւ, կո-
ղոպտեց նոյն քաղաքը ու բոլորովին եղածներն ալ:
Տակքոս կրէ թէ ոսկին, արծաթը, բնակչաց հագուստ-
ները ու զարդերը ամէն ալ առին, անանկ որ քաղաքը
մերկ մնաց: Վերջ ատենէ ետքը պատերազմ եղաւ Թա-
մարաց և օսմանցոց մէջ, անասունը Լաիստոս քաղաքն ալ
երեցաւ: Սինտուպէս տիրեց անոր Վեհեմէտ ք (1406-
1422) ու մինչև հիմայ օսմանցոց ձեռքէն է:

«Մանգրոզը հետեւեալ թիւով»

սարակ ընթերցման ու իրենց պրոթեանը վրայօք : Կրկնորդ՝ Հայերէն քերականութեան հետեող աշակերտութիւններուն երրորդ կարգը , որ տանընտրու հոգի են , անունին , գերանունին ու անոնց բաժանմանը վրայ հարցընդցան : Երկրորդ կարգը , որ հինգ հոգի են ու թը մասանց բանին վրայօք քննընդցան : Վերջապէս առաջին կարգը քերականութեան որ տաւը նորահասակ օրիւրդներէ բաղկացեալ է , համաձայնութեան , հայոց պատմութեան ու քրիստոնէական մեր սուրբ և ուղղափառ հաւատքին վրայօք հարցաքննընդցան : Ներկայ գտնուող ուսումնական յարգիներէն ու աշակերտութիւններուն վարժապետէն : Հասարակօրէն ամէնքն ալ անանկ ճիշդ ու արժանաւոր պատասխաններ տուին , իրենց եղած հարցմունքներուն որ ներկայ գտնուողներուն ծափահարութեանը ու գովութեանը իրաւամբ արժանի եղան : Այլ մեծ սեղանի մը վրայ դրած էր յառաջագիտ աշակերտութիւններուն շարադրութիւնները , և թուականութեան ու գեղեցկագրութեան փորձերնին , որոնք ուսումնասէրները շատ ուրախութեամբ ու մը խիթարութեամբ կրդնէին :

Հայերէն քերականութեան հետեող աշակերտութիւններուն առաջին կարգը գաղղիներէն լեզին ըսկըզանցը վրայօք ևս քննընդցան այսինքն քիչ մը հասարակ ընթերցմանը ըրին , քանի մը բայ խոնարհեցին թարգմանութիւն ըրին , ու գաղղիներէն գրութիւններն ցուցուցին : Ամէնքն ալ խիստ գոհ ու ուրախ եղան մեր հայազգի օրիւրդներուն զիւրին ընդունակութեանը , ու աղւոր արտասանութեանը վրայ , որոնք քիչ ատենի մէջ , իրենց գովելի ջանքովը ու նախանձաւորութեամբը բաւական բան տրվիւր են :

Գաղղիներէն յարգի վարժապետը իրեն աշակերտութիւններուն քննութիւնը չի սկսած , համառօտ ատենաբանութիւն մը ըրաւ , խզվիւր հասարակութեան ուսումնասիրութիւնը ու աշակերտութիւններուն նախանձաւորութիւնը գովելով և զպատան բարիխնամ հիմնադրին ճաշխարհիկ երախտիքը յիշատակելով , զօրաւոր պատճառներով հաստատեց թէ , որքան ազգին յառաջագիտութեանը ու բարեկրթութեանը օգնական ըլլալու է գաղղիներէն լեզուն ուսումնաբեր :

Արջապէս հայերէն քերականութեան առաջին կարգի աշակերտութիւնները ծառ մը կարգացին , որն որ իրենց խնդրոյն համեմատ պատուելի վարժապետնին պարոն Հայրապետը թ . Սալապանեանց գրած էր . որուն օրինակը արժան կը համարինք դնել հոս : Յիշեալ ծառին վերջը՝ զպատան մեծապատիւ հիմնադիր Սարգսեան հակառակապէս բարեմաղթութիւնը կարդացած ատենին , բոլոր աշակերտութիւնները , որոնք հարուր յիսուն հոգիի չափ են , ոտքի վրայ ելլալով ու ձեռքերնին դէպ 'ի երկինքը վերցունելով , իրեք անգամ ամէն ըսին բարձր ձայնիւ : Ինչ մեծ երջանկութիւն , ու որքան քաղցր վարձատրութիւն է արդեօք , ասանկ ծաղկահասակ աղջկներուն անմեղ սրտէ բղխած բարեմաղթութիւնները , որոնց իրաւամբ արժանի եղած է բազմախնամ հիմնադիրը յիշեալ վարժապետին :

Ուսումնական ամէն հարցաքննութիւնները վերջանալէն հոգը , յարգի վարժապետութիւն սեղանին վրայ դնել տրվաւ աշակերտութիւններուն ձեռագործները , որոնք էին կերպ կերպ օյաներ , ու օյայէ ծաղկներ , մետաքսեղէն և բամպակեղէն ձեռնոցներ ,

թիւիներ , օյայէ ու պոնձուխէ քսակներ թէ ըստրիկ և թէ ծխախոտի համար , բանաւած ոտքի տնաններ , ու թիրանթէ (տաքը) , բարակ կարով ֆուէնիկ շապիկ , քթան գերձանով բանաւած թաշկինակներ , դմբիկի (չաքը) մկրատի , ու բաժակի պոնձուխէ ծածկոյթներ . և և :

Հասարակութիւնը հիմակ լոտ բուականին ձանձնալով ուսումնաքննընդցան ու ձեռագործ արհեստներուն անհրաժեշտ հարկաւորութիւնը ազջ կանց համար , խիստ գոհ եղան , և ուրախացան յիշեալ զպատան բարեկարգութեանը , ու աշակերտութիւններուն յառաջագիտութեանը վրայ , թէ ուսումնաբերութեան բարեկրթութեան ու համեմատութեան մէջ , որոնց վրայ կը կայանայ տիկնիներուն արժանաւորութիւնը ու փառքը :

Սարգսեան վարժապետին վերադասը երջանիկ կը համարի զինքը , որ իրեն ազգասիրական տրկար ջանքը անպտուղ չըլլալով , հաճելի եղաւ բարեխիտ հասարակութեանը , ու բազմազգութեան հայրենասէր հիմնադրին նպատակն ալ անկատար չի մնաց :

Ազնուական Պարոնայք ու խաթաններ :

Տարեկան հարցաքննութեան օրը հասնելով , յօժարամիտ կրփութանք անհրաժեշտ պարտաւորութիւննիս կատարել մեր սրտին մտերիմ երախտագիտութիւնը յայտնելով ուսումնասիրական բարեխնամ ու հայրենասէր հիմնադրին :

Բայց մեզի ուսկից կուգայ աս պատիւը ու բարեբաղդութիւնը , ով յարգի պարոններ ու ազնուահի խաթաններ , որ ձեզի հոս կը տեսնենք . գուցէ աս գիտութեան պարտեղին պատեղները կը ցանկաք տեսնել , ու դպրատան աշակերտութեանց վրայ ունեցած յոյսերնիդ պատկած գտնել : Վիտենք որ ձեզի մեծ ուրախութիւն մը պիտի պատճառէ անոնց յառաջագիտութիւնները , քանզի ձեր ազգասիրական ջանքերը յայտնի է ամէնուն :

Որքան շնորհապարտ ենք արդեօք մեր ու մեր ծնողքները աս դպրատանը հայրագութիւն հիմնադրին , ազգասէր վերադասըն ու բարեխնամ վարժապետներուն , վարժապետի հին ու կառավարչութիւններուն , այդ արդարեւ : Ասանկ անոնց անոնց օգնութեանը ու խնամոցը 'ի'նչ անարժան վիճակի ու տգիտութեան մէջ պիտ' որ գտնուէինք հիմայ : Անոնց ազգասէր ջանքովն է որ մեր առջը իմաստութեան դռները բացելով , մարդու փախճանին արժանաւոր եղած աստիճանը կը հրաւիրինք , առաքելութեան ու բարեկրթութեան ծախսներէն տոգորողներով : Սարգսեան թէ այդ եղբիւր և քիկն , իր ծաղկահասակ տարիքէն սկսելով ինչան ծնուութեան հասնելը որքան վտանգներու ու դժբաղդութեանց մէջ պիտ' որ քալէ անցնի . ու թէ որ տգիտութիւնն ալ իրեն առաջնորդ ըլլայ նէ , ինչ չարիքներ գրուիւ չի գտնուի , ինչ ցաւիկ վախճան չունենար . բայց ասոնց յաղթելու համար զօրաւոր միջոց մը գտանք որ է իմաստութիւնը : Ասով պիտ' որ մենք զսպնէք մեր կիրքերը , որոնք մարդու հետ մէկ տեղ կը նկերանան . ասով պիտ' որ ձանձնաք մեր հոգւոյն յարգը , ու զանկա պահպանելու պիտ' որ հետեւինք . ասով մեր ընկերները մեր անձին պէս սիրելու պիտի ջանանք . ասով լստուծոյ յաւատնական փառացը խելք հասցնելով , որն որ մեզի համար պատրաստեք է , պիտի հրաժարինք կըցածնու չափ աշխարհքիս անցաւոր փառքերէն , շատ սէր չի կապելով անոնց վրայ : Իմաստութիւնը ու բարեկրթութիւնը կը սովորեցնեն թէ կնիկ և թէ էրիկ մարդու մը եղած յատուկ պարտաւորութիւնները՝ որ ունին մէկմէկու . ուր տեղ կը կայանայ

մարդկանց բոլոր երջանկութիւնը : Իմաստութիւնը՝ գրաւոր անձը՝ գանձ գաւաճ է . մէկու մը կարծաւորութիւն չունենար ու երջանիկ կը ըլլայ . գեղեցկութենէն ու առողջութենէն աւելի կը սիրէ զանկա , վասն զի գիտէ որ ասոնք շուտով կանցնին , ու միայն իմաստութիւնէն քաղած պատեղները իր հոգւոյն մասն կը մնան :

Երբ հիմայ կը հարցնենք ձեզի ով յարգելի պարոնայք ու ազնուական խաթաններ . թէ որ աս գիտութիւնը այսքան բարիքներու պատճառ է նէ . թէ՛ հոգւոր և թէ՛ մարմնաւոր , ինչ իրաւունքով կը ցնդեն նախապաշարեալ մարդիկը թէ ամենեկն ազգանց չի վստիք որ ուսում սովորին , ինչ իրաւունքով կնիկ ու էրիկ մարդոց մէջ զանազանութիւն մը կը դնեն ուսմունքի համար : Ինչ առաւել առանձնաշնորհութիւն ունի այրը կնիկէն . ինչո՞ւ համար կնիկ մարդը ակարամիտ պիտի սեպել անոնց առջը . միթէ լստուած իր շնորհքը ու ձիրքերը հաւասարապէս երկուքին ալ չի պարգեւեց մի , ինչո՞ւ չեն թողուր ուրեմն զանոնք որ իրենց կատարելութեանը հասնին , իմաստութեան դռները անոնց երեսին գոցելով ու ազգիտութեան մէջ ձգելով : Ուրիշ ազգաց մէջ անանկ կնիկներ երեցան որ էրիկ մարդէն աւելի խելքի տէր եղան ու զարմանալի գրքեր շարագրեցին . ինչ է պատճառը , միայն գիտութիւն սովորելը : Այսինքն մէյմը գէպի խորագայ դարձնենք նայինք . անգղիացոց կառավարութիւնը , որուն զօրութիւնը գրեթէ աշխարհք՝ կը քարտեցնէ ասորան օրս , միթէ թագուհիի մը ձեռքը չէ՞ մի : Ապանիայի թագաւորութիւնը նոյնպէս կնիկ մարդու մը յանձնըւած չէ՞ մի . ինչու համար է որ մեր ազգին մէջ կնիկ մը իր տունն ալ չի կրնալու է կառավարել , վասն զի անոնց՝ իմաստութիւնը ու ուսումնասիրութիւնը իսկ մեզի՝ տգիտութիւնը ու անհոգութիւնը ընկեր եղած է :

Լստուած մարդս ստեղծելու ժամանակը բաւական միտք մը տրուա իբրեւ աստուածային պարգեւ . բայց աս բաւականութիւնը որքան որ մարդու բնական է նէ գիտութեամբ կատարելագործելու հարկաւորութիւն ունի : Վիտութիւնն է որ մեզի անասուններէն կը զատէ ու լստուծոյ կը մօտեցնէ : Աստուտութիւնը ձեռք ձգելու համար առջի միջոցը քերականութիւնն է . որն որ բանլիք մըն է որ ամէն տեսակ գիտութեանց դռները մեր առջը կը բանայ . առանց ասոր անհնարին կը ըլլայ մեզի ազատական արհեստի մը ձեռք զարնել : Վիտութիւնը մեր միտքը կը բանայ կը դարձակէ . աշխարհագրութիւն կարդալով կը սովորինք թէ ինչ է աշխարհքս , որքան տէրութիւններ քաղքերն ու զարմանալիքներ կան անոր մէջ : Սարգսեան իր հայրենիքէն դուրս չելած բոլոր աշխարհքս ժուր կուգայ , կը բնիկ կիմանայ ու զանազան տեղեկութիւններ կը ստանայ . ամէնուն մօտը պատիւ ու մեծ անուն կուտենայ , հասարակ մարդոց մէջ վեր կը նստի , կատարեալ անձն կը ըլլայ թէ՛ այր և թէ՛ կնիկ :

Հիմակ աս բաները լսելով կրնայ մի մէկը ժխտել , կրնայ մի մէկը երկբայիլ աս ճշմարտութեանը վրայ . ամենեկն ո՞չ : Ուրեմն մեզի աս կատարելութեանց հասցնելու համար ջանք ընող անձը , որքան գովեստներու ու շնորհակալութեանց արժանի է : Այլ քիչ սիրելի աշակերտակիցներ , մեր շնորհապարտութեան նշանները ցուցնելը աս դպրատան հիմնադիր բարեծնունդ Սարգսեան հակառակապէս առատասիրտ վեհաձեռութեանը , որ մեր կրթութեանը ու լուսաւորութեանը համար բան մը չի խնայելով հոգւով չափ խնամք կը տնոնի յառաջագիտ ծաղկեցնելու մեզի գիտութեան մէջ , ազգին պարծանք ըլլալու համար : Հաճեցէք ուրեմն ով գերազնիւ և բարեգութ Հայր , մեր սրտին անկեղծ երախտագիտութեան հաստատութիւնը , ձեր անբաւ երախտիքներուն փոխարէն՝ որով մեզի անդադար կը լեցնէք : Ուստի ձեռքերնիս գէպի երկինքը վերցնելով՝ կը բերդ-

ընկեր աստուածային Վախանմանութենէն որ ձեզի հոգեւոր ու մարմնաւոր բարիքներով ճոխացընէ, ու ձեր բարի նախանձը ու աղօթական եռանդը մշտնջենաւորէ ու բազմապատկէ նորահասակ աղջկանց բարեկրթութեանը ու բոլոր ազգիս փառքին ու պարծանքին համար :

Մ. Մ. Ստապա, խմբի ղեկավար, ընդհանուր հիւսկատուին քարտուղարը (քանչէլէր) կայսերաւական կառավարութենէն արքունական խորհրդականի աստիճանը առաւ իր ծառայութիւններուն փոխարէն :

Ն. Բարձրութիւն Եւրոպ իշխանը Բրուսիայի անցած ուրբաթ հասաւ հոս ու հետեւաւ օրը մեկ նեցաւ Պօլսա երթալու :

Անգղիական օրագիրներուն մէջ կը կարգադրուի : «65,704 անձինք բանտը դրեցան Անտրայի մէջ 1842 ին . 45,000ը էրիկ մարդիկ էին, 20,704 կնիկ մարդիկ . 12,626 մարդ ու 15,988 կնիկ ամենեւին արհեստ մը չունէին, բայց մնացած 27,000 ին մէջ կային 82 արհեստաւոր, 487 հացագործ, 188 պլղընձագործ, 240 կազմարար, 1028 ատաղձագործ (մարանկօզ), 611 մագործ, 4 եկեղեցական, 440 պրագիր, 1068 կառավար (առաջադր), 111 զեղաւաճառ, 197 փերթաճի, 887 լուսարար (չափաշար), 77 որմնադիր (տուվարձը), 68 երաժիշտ, 463 պատկերահան, 1043 կտաւագործ կնիկ, 312 տպագործ, 1445 նաւաւար, 871 ծառայ, 1133 աղախին, 1115 կօշկակար, 366 դիւնոր, 1290 դերձակ, 485 կար կարող, 424 ոստայնանկ (չուլճա) եւ, ու 15,454 բանտը (կիւնտէլքճի) :

Մարտի յայտ օրագիրները հետեւեալ լուրը կուտան :

«Մարտի 22 ին, իրիկան ժամը 4 ին Ֆիւրէդ պուլքը, դէպի Վանարեան կղզիները նաւարկելով, տեսաւ մէկ նաւ մը որ ընկղմուել վրայ էր, նաւին կայմերը մըրիկը աւեր տարեր էր, ու զրեթէ բոլորովն ընկղմած ըլլալով նաւակի մը չափ կէրեւոր : Մի նաւին վրան, որուն հոսէի կողմը բոլորը ջուրին մէջն էր, ութը մարդ գրեթէ ութը անթաղ մեռելներ առաջին կայմին մէկ կտորին բոլորովն հաւաքուել էին, վրանի (չառըր) կտորի մը տակը, ու ալիքները անգաղար իրենց վրայէն կանցնէին : Մի խորտակած նաւը քիչ մնաց որ պիտ' որ ընկղմէր Ֆիւրէդ պուլքը, բայց նաւապետին ճարտար յաջողութեամբը աղտոեցաւ վտանգէն :

«Ան ութը մեռել զարձած անձինքները պուլքը տեսնանուն պէս՝ ձեռքերնին դէպի երկինքը վերցընելով սկսան պօռալ . «Մէկ մակոյկ մը, ազատեցէ՛ք մեզի» : Պուլքի նաւաստիները, որոնք ութ հոգի էին, վեցերնին ջերմ (սըթմա) կը բռնէր, ու իրենց անկողները պառկեր էին . նաւապետը իսկոյն մակոյկ մը իջեցուց ջուրը ու եկաւ ազատեց խեղճերը իր նաւին մէջ առնելով :

«46 օրէն ՚ի վեր ցաւալի վիճակի մէջ էին ասոնք, ուսկից ետքը ազատեցան . իրենց նաւն էր Վիւնտէրը, որ փօրդլանտէն մեկնելով Մադէրա կերթար տախտակ բեռնաւորած : Սոսկալի ալեկոծութեան մը հանդիպել էր փետրվարի 4 ին . թնդանթնէրը, մակոյկը, և ուրիշ բաներ ալիքները քշեր տա-

լեր էր, ու կայմ ըն ալ խորտակած էին . նաւաստիներուն ուրիշ բան չէր մնացեր դատարկ նաւէն ՚ի զատ, որ ծովու ջրով լեցւեր էր, անանկ որ աւմենեին աղատութեան յոյս չունէին :

«Անանկալ բարեբաղդութեամբ մը նաւուն աւջեւի կողմը ազատ ըլլալով վտանգէ, նեղ տեղ մը գտնելէն, ուր տեղ ջուրը կէս մէջքերնին կը հասնէր, ու կայմի մը կտորին չորս դին ժողվուած կը տեսնային որ ընդարձակ գերեզման մը կը փորէր ջուրին մէջ, ուր տեղ իջնալու վրայ էին :

«Երկու օր անցած էր որ բերանին բան մը դըրած չէին . ասոնցմէ մէկը իր անձը ընկերներուն կենդանութեանը համար վտանգի մէջ դնելով, մըտաւ ջուրին մէջ նաւուն խորշը, ու բերաւ անկէց երկու տակաւ աղած միս : Ողորմելիները աս կերակուրէն ՚ի զատ՝ ձկներ ալ կը բռնէին ճանկով մը ու հում կուտէին : Խմելու համար ալ կը հաւաքէին անձրեւի ջուրը, որ ատեն ատեն կուգար :

«Երբոր քնանալ կուգէին, կերկնային ջուրին մէջ որ նաւուն հոսէի կողմի տախտակները կը ծածկէր, ձեռքերնին կը կապէին կայմին մնացած կտորին, վախերնուն որ ալիքները չառնէն չի տանին զիրենք քնացած ատենին : Մի աս կերպով ապրեցան քառսունը վեց օր :

«Այ երջապէս Ֆիւրէ պուլքին հանդիպեցան բայց ծովուն ալիքները խիստ կատաղած ըլլալով չէին կրնար անոր մօտենալ մակոյկով : Այ երջապէս մտան իրենց ազատ չին նաւը իրիկան ժամը հինգին . իրենց չափէ դուրս տկարութիւնը ու քաշած տառապանքնին պուլքի նաւաստիներուն գոթը շարժեց . Վուլէն նաւապետը լաթեր տրվաւ անոնց, տաք մսի ջուր խմուց, հոգ տանելով որ տաքնան : Ասոնք ամէնքնին ալ լազորիկը ըսած հիւանդութիւնը ունէին, ու իրենց թեւերնուն ու սրունքներնուն վրայ արիւնտ խոցեր կային : Ուստի ժապարակար տալին աս ութը հոգին, ուր տեղ իրենց հիւանդութեան ու տկարութեան վիճակին հարկաւոր եղած խնամքները ըրին անոնց» :

Անգղիայի հռչակաւոր Ալեքսանդրի դքսին տառած տարեկան թոշակները վանալան պաշտօններու համար ասոնք են .

Իբրեւ Ֆէլտ Մառէշալ Մեծին Բրիտանիայի	5,0000 ֆունտք :
» Հաղարապետ ռմբաճիգ դիւնոներուն	30,000 »
» Առաջին հաղարապետ հրացանաճիգ շահաւորակն լու գնդին (չարդաճը)	5,950 »
» Հոգարարձու Անտրայու աշտարակին	23,675 »
» Պահապան շինք Վրանց Տարեկան եկամուտը՝ 1812 թուականէն ՚ի վեր	11,850 »
» Եթէ հարկը հազար լիւրէ սթէնլին շահը իր ըրած պատերազմները վերջանալէն ՚ի վեր	875,000 »
» Այ երջապէս իբրեւ առաջին ասպետ հարկակալ	86,450 »
Ինչ ամէնը	1,182,925 ֆունտք :

Այ երջանգամբ երկրաշարժութենէն աւելի վընաս կըրղ կղզիները են Կուաուէլուր, Բնդիկուա, Կէվիս, Մօնդէւադ, Սուրբ Վրիտանիայ, Սուրբ Բարդուղիմէոս, Պարպուտոս, Սուրբ Լաստաքիոս, Սուրբ մարտինոս : Սեծ Բրիտանիայի ձեռքը եղած տեղերուն վնասը 3,000,000 լիւրէ սթէնլին կը հասնի . գաղղիացոյց՝ 100,000 Լ . սթէնլ . հոլանտացոյց՝ 8000 Լ . սթէնլ . շվէտաց՝ 3000 Լ . սթէնլ :

Նորին Սեմութիւն քաղաքիս կառավարիչ Լամտի Պէյը երեկ հասարակութեանը ծանուցում ըրաւ . Նորին Սեմութիւն քաղաքիս Բրայլին բարձրագոյն հրամանը, որով բանի մը տեսակ ալ մըտիքներուն մաքսի իրաւունքը կը բաշխէ, այսինքն դուրսերէն եկած ցորենէն, ալուրէն, գարիէն, տաճրէն ու քանի մը ևս ասոնց նման արտոնքներէն մաքս չի պիտի առնուի ասկէ ետքը :

Ետեւանք բարեխառնութեան Օմիւնիոյ, դիտեալ ՚ի միջօրէի և եղեալ ըստ բաժանման Սոմուրի :

	Սոմուրի :	Հարեու :
Ուրբաթ	21 Մայիս + 19	տասնամե 22½ աս
Շաբաթ	22 ,, + 19½	,, 23 ,,
Կիրակէ	23 ,, + 20¾	,, 24 ,,
Երկուշաբաթ	24 ,, + 21	,, 26½ ,,
Երեքշաբաթ	25 ,, + 22½	,, 26½ ,,
Չորեքշաբաթ	26 ,, + 22½	,, 26½ ,,
Հինգշաբաթ	27 ,, + 22½	,, 25½ ,,

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԽԱՒԻՔԵՐ ՏԱՆԿԱՍԵՐԸ

Օմիւնիա, 28 Մայիս :

Տեղոյս առեւտրական վիճակը գրեթէ մի և նոյն է քանի մը տեսակ տպրանքներէն ՚ի զատ, որոնք ութ օրվան մէջ քիչ շատ փոփոխութիւն ընկալան :

Աֆիօն : Մի շաբաթ հոլանտացի վաճառական մը քաղաքիս մէջ գտնուած աֆիօններուն մեծագոյն մասը ծախու առաւ . Հնդկաստանու համար 67-68-70 դուռու չէքին : Հասարակօրէն կը կարծուի թէ հիմակ հաղիւ թէ 60-70 սէփէթ աֆիօն մնաց քաղաքիս մէջը :

Բուրդ : Սոր հունձի տպրանքը եկաւ, ու 2000 խանթարի չափ ծախեցաւ աս շաբաթ . չի բանւած բուրդը ըստ տեսակին 175-195 դուռու է խանթարը . բանւած առաջին տեսակը՝ 274 . երկրորդը՝ 174, թխպագոյնը՝ 170 դուռու է :

Փալամուտ : Միշտ կուգէի . թիւստու տեսակը՝ 132 ½-140 դուռու է խանթարը . Բնդիոյ տեսակը՝ 105-115 :

Էզան մորթ : Կուգէի քիչ մը, ու 6 ½ դուռու շիտան ծախեցաւ :

Մեղրամոմ : Թուլ է, թէպէտեւ շատ տպրանք չի կայ . աս օրվան արժողութիւնը 1030-1100 դուռու է խանթարը ըստ տեսակին :